

Het hart van het vak Nederlands klopt in de beroepspraktijk

In het beroepsonderwijs staat het opleiden van (aankomende) vakmensen centraal. Het leren van een (vak-) taal hoort onlosmakelijk bij beroepsontwikkeling. We weten en zien echter dat taal vaak een struikelblok is voor deze 'denkende doeners' in het mbo. [LILIAN BOONSTRA, ERICA AALSMA](#)

Alarmende berichten, al jaren lang. Steeds meer jongeren in ons land hebben moeite met de Nederlandse taal. Ook, of juist, in het beroepsonderwijs. Bij aanvang van hun opleiding kan de helft van de studenten slechts korte, eenvoudige teksten lezen, zo blijkt uit onderzoek (Heij, 2008).¹

Op dit moment ontstaan er op veel plaatsen in het beroepsonderwijs hybride leeromgevingen. In een hybride leeromgeving² worden schoolse leerprocessen verweven met leerprocessen uit de beroepspraktijk en is daardoor krachtig voor het leren van een beroep. De beroepspraktijk staat centraal, de context is daardoor voor de studenten altijd in beeld: zij weten waarvoor zij leren. Het blijkt dat studenten zich prettig voelen als werken & leren, praktijk & theorie in een voortdurende wisselwerking met elkaar staan³.

Onze vraag is: zou het feit dat taal een struikelblok is voor studenten, ook iets te maken kunnen hebben met de manier waarop we taal aanbieden? Wat zou er gebeuren als we de beroepspraktijk als uitgangspunt nemen voor taalontwikkeling? Kunnen hybride leeromgevingen hiervoor een oplossing zijn?

TAALGERICHT BEROEPS-ONDERWIJS

In de meeste opleidingen is het vak Nederlands een schoolvak, waar veel studenten moeite mee hebben, waar ze het nut vaak niet van inzien en waar ze doorgaans weinig motivatie voor kunnen opbrengen.

Dat taal nog zo in de lessenstructuur zit, is eigenlijk best vreemd. Specifieke onderzoeken naar taalontwikkeling in de sector van het beroepsonderwijs door Van Dijk (2018), Bolle & Meelis (2014) en Elbers (2011)⁴ tonen aan dat taalontwikkeling en de ontwikkeling van vakkennis heel goed samen kunnen gaan. 'Meer dan dat, ze kunnen elkaar versterken', aldus Bolle & Meelis⁵.

In 2009 zijn door het ministerie van Onderwijs financiële middelen vrijgemaakt voor de intensivering van het onderwijs Nederlands in het mbo. Bij het maken van roc-brede taalplannen is de zogenoemde 'drieslag taal' door velen als uitgangspunt genomen. In de drieslag taal gaat men ervan uit dat taalontwikkeling plaatsvindt langs drie samenhangende leerlijnen: taalontwikkeling in de beroepsgerichte vakken, in algemene en functionele taallessen en in remediërend taal - onderwijs. Taalontwikkeling in alle vakken is het »

DE TAALONTWIKKELING
IN HET MBO MOET
UIT DE SCHOOLSE,
WEINIG MOTIVERENDE
STRUCTUUR

IN EEN HYBRIDE LEEROMGEVING WORDEN SCHOOLSE LEERPROCESSEN VERWEVEN MET LEERPROCESSEN UIT DE BEROEPSPRAKTIJK

devies. Het vak Nederlands staat wel op het rooster maar is grotendeels ondersteunend aan de uitvoering van beroepstaken.

Drieslag taal neemt de lessituatie als uitgangspunt en niet de werkelijke beroepspraktijk. De gemiddelde taaldocent komt nauwelijks in de beroepspraktijk en heeft er daardoor relatief weinig affiniteit mee.

OVER EEN ANDERE BOEG

Wij denken dat we taalontwikkeling in het mbo over een andere boeg moeten gooien om het uit de schoolse, voor studenten weinig motiverende structuur te halen. Ons uitgangspunt daarbij is: de taal van het beroep (vaktaal) is nodig om het beroep te kunnen leren; taalonderwijs wordt interessanter en nuttiger voor de studenten als dit wordt toegepast in de context van het beroep.

Als we de opdracht voor taalontwikkeling in het mbo zien als de opdracht om studenten te begeleiden van spreektaal naar vaktaal, zou je vaktaal kunnen beschouwen als een tweede taal voor studenten. Bij de principes voor tweedetaalverwerving speelt de omgeving ook een grote rol: in interactie met sprekers in hun omgeving verwerven tweedetaalleerders nieuwe woorden en hun toepassingsmogelijkheden. Het vergroten van de woordenschat is daarvoor essentieel en het werkt het beste als grammatica gekoppeld wordt aan inhoud bijvoorbeeld in de vorm van: 'een natuurlijke taaltaak, waarbij informatie-uitwisseling en betekenisonderhandeling vooropstaan, maar waarin ook aandacht voor de vorm is.'⁶ Dat het leren van een tweede taal beter gaat als deze verbonden is

aan het leren van andere schoolse processen – net als bij de verbinding taal en beroep- is aangetoond door onderwijssocioloog Crul e.a.⁷ die onderzoek deed naar de kansen van anderstalige leerlingen in Zweden en aantoonde dat de leerlingen in Zweden meer kans hebben om naar een hoger niveau te gaan dan in andere landen, omdat het leren van de tweede taal daar gelijktijdig plaatsvindt met het leren van alle andere schoolse vakvakken.

Vaktaal kom je niet vanzelfsprekend tegen in de schoolse omgeving, maar in een hybride leeromgeving (in welke vorm dan ook) kan dat wel. Daarom zijn hybride leeromgevingen een mooie kans om ook taalontwikkeling van studenten te kunnen verbinden aan de beroepspraktijk: het leren van vaktaal kan daarmee de motor vormen voor de motivatie van de student om te leren. In een hybride leeromgeving kan ook de docent Nederlands dichterbij de beroepspraktijk komen.

Wij zijn nog volop aan het onder-

zoeken of deze richting de studenten in het mbo helpt bij taalontwikkeling. Vooralsnog zien we vijf principes die toegepast kunnen worden om het vak Nederlands meer te verbinden aan de beroepspraktijk.

Op ontwerpniveau:

- Ontwikkel een visie op taalontwikkeling is samenhang met beroepsontwikkeling. Dit zou een integraal onderdeel kunnen zijn van de visie op het ontwerpen van een hybride leeromgeving.
- Haal taalactiviteiten en taalproducten op uit het werkveld (zakelijke brieven, e-mails, offertes, notulen, flyers, maar ook personeelsbladen, jaarverslagen als input voor bedrijfsculturen en vakjargon). Ervaringsverhalen van experts van de werkvloer kunnen een aanvullend beeld geven van de taalactiviteiten die op de werkplek worden uitgevoerd.
- Sluit aan bij beroepstaken en

De postkamer in het leerwerkbedrijf Facilitaire dienstverlening ROC Nijmegen

TAALONTWIKKELING IN ALLE VAKKEN IS HET DEVIES

beroepsthema's, waardoor de student meer betekenis, nut en voordeel van goede taalbeheersing ervaart.

Op praktisch niveau:

- Maak gebruik van chunks (woordenreeksen) die herkenbaar zijn in de beroepspraktijk (en maak grammatica ondergeschikt). Naar analogie van NT2-onderwijs aan volwassenen: leer geen losse woorden of regels aan, maar reeksen woorden die vaak met elkaar voorkomen.
- Richt je op het aanleren van hoogfrequente woorden in het beroep. Een vuistregel in het NT2-onderwijs

is: een student herkent, begrijpt en onthoudt een woord pas na drie keer aanbieden en gaat deze pas goed hanteren, inzetten en verbuigen na tenminste zeven keer in de praktijk te gebruiken.

TOT SLOT

We zijn er nog niet. Het is een denkrichting die ons tot nu toe inspireert en op andere acties brengt. Met dit artikel hebben we geprobeerd een zetje in de richting te geven om met elkaar anders te gaan kijken naar taalontwikkeling in de beroepscontext. Wil je met ons meedenken en ervaringen delen? Stuur ons een mail!

erica.aalsma@deleermeesters.nl en
lboonstra@rocvantwente.nl ■

ERICA AALSMA, ZELFSTANDIG
ONDERWIJSONTWERPER BIJ DE LEERMEESTERS,
EEN COLLECTIEF VAN ZELFSTANDIGEN.
ACHTERGROND: LERARENOPLEIDING
NEDERLANDS-DUIJS (INHOLLAND),
POSTDOCTORAAL OPLEIDINGSADVISEUR (RUG).

Noten

1. *Taal terug op het mbo. Beleid en praktijk van (nieuw) taalonderwijs in het middelbaar beroepsonderwijs.* Raaphorst, E. & Steehouder, P. (2011) Expertisecentrum Beroepsonderwijs 's-Hertogenbosch
2. Zitter, I., Hoeve, A., & De Bruijn, E. (2016). *A Design Perspective on the School-WorkBoundary: A Hybrid Curriculum Model.* *Vocations and Learning*, 9, p. 111-131.
3. Zie ook: *Leren werken, werkend leren in de TechniekFabriek, Een leerlingperspectief.* Van de Berg, J., De Jong, L., Hoeve, A. Zitter, I. & Aalsma, E. (2016). 's Hertogenbosch: Expertisecentrum Beroepsonderwijs. Online full-text.
4. Zie: <http://taalgerichtvakonderwijs.nl/literatuur-over/literatuur-beroepsgericht-vakken>
5. 'Wie taalbewust lesgeeft maakt onderwijs aantrekkelijker.' Tiba Bolle & Inge van Meelis. In: *Van Twaalf tot achttien. Mei 2014.*
6. *Handboek Nederlands als Tweede Taal in het volwassenonderwijs.* Bossers, B., Kuiken, F. & Vermeer, A. (2015). Coutinho, Bussum.
7. *No lost generation: Education for refugee children a comparasion between Sweden, Germany, the Netherlands, and Turkey. The integration of migrants and refugees.* Crul, M., Keskiner, E., Schneider, J., Lelie, F., & Ghaemina, S. (2016). Florence: European University Institute